

Fortunius Barcia Jurisconsultus Hispa-
 nus de ultimo sine Juris canonice
 et civilis. De primo principio
 et subsequētibz præceptis.
 De derivatione et disse-
 rētijs utriusq; iuris:
 et quid sit tenen-
 dum ipsa iu-
 stitia.

Commentaria eiusdem Fortunij Barcia super
 titulo de Iusticia et iureysq; ad. Lex hoc iure, di-
 ligenter castigata.

Addita est tabula rerum scitu dignarum que in
 hoc opusculo continetur.

De primo Principio & subsequens preceptis. De derivatione & differentia virtutis qd Juris: quid sit tenendum ipsa Justitia.

Fortunius Barla ab Ercella. Juris Consultus. De ultimo iuris fine: et quid dicitur.

Iusticie: ac iuris

limina interpretaturum: perquam vite foret: de iusticie fine: et eius primis: in primis differre. Sed quoniam ab eo incipit iusticia: et in eo quo concluditur: qui omnia in sese continent: quod solus iustus: et incomprehensibilis est: ignoto qualis humanam appropinquat: inmensis scio: quo ipsa videntur. nam ut Li...

4. C. Itaque et recte cursum dirigamus: sine preponere oportet. Vultis namque: qui antequam natus solent: atque expeditam: velis: et venter committantur: constituantur portu: ad quem sit navigandum: deinde ad eumque necessaria et convenientia parant: cognito enim sine determinatur principia: que reddat ad ipsum. et hoc est quod philosophi dicunt in omnibus agere: distinctione esse principium. et ordinarum enim a fine: qui principium dicitur: et ordinem. Et quoniam ad hoc sub verbo perdetur: in iuris canonici et civile ad eandem partem tendant: prius canonici iuris finem constituendum dixerunt. sine itaque iuris canonici finis est in humane vite felicitate: hoc enim intendit ius canonici: ut humanum genus in humana et politica felicitate constituat. quod ex doctrina Arist. i. ethicorum c. j. nobis constat. nam ethica que commensuratur motus humanorum: habet finem ipsam felicitatem humanam. sed ius canonici: vera iusticia commensuratur: et regulat humanum genus: ad recte beateque vivendum: ut ostendam. ergo eius finis est felicitas humana. et hoc idem et precebat. S. doctor prima respondet questione. c. c. art. ii. ubi simpliciter legio finis consistit: et dicit felicitatem esse humanam. et idem tenet question. c. c. art. i. ubi omnium legum positivaram finem: intellegit felicitatem eandem. quod iuris canonici etiam commensurat. pleno et prebentur decretalium. ubi rex pacificus id est deus verus pia miseratione disposuit sibi subditos: scilicet iudicatos: pacificos et modestos. Sed quoniam effrenata cupiditas omnia subvertit: iusticia conatus eius reprimere: retinens humanam fedem: et inter homines concordiam: ut nulli di terminos exalaret. igitur ideo lex proditor: ut talis appetitus nocens sub iuris regula limitetur: per quam genus humanum ut beate vivat: alterum non ledat: in seipsum vitioque tribuat: reformet. ita text. ecce quod leges canonice ad confirmationem federis humani: et ad eius informationem tendant: nec certe in hoc differre a legibus civilibus. quia ad idem tendunt: ut infra. facit quod docet nos fieri. Aristoteli in libro. v. eth. facte sunt leges: ut humana cohereretur audacia. ut ita sit inter improbos in potestatem. et in ipse improbis formidato supplicio: refrenetur audacia: et nocendi facultas. quod etiam transcribitur in. c. facte. iii. ad. et in summa eade videt. et dicit Augustinus in. c. vt constitueret. l. d. i. v. et perimentu proborum: cogant nos multas inopere medicinas. et sicut igitur finis medicine est corpus sanum: ita finis legis humane est mentes hominum efficere: et conservare sanas. et Arist. in principio ethicorum facit. c. cetera. de ius. calu. vnde Gregorius in. c. l. seculi. alius incipit. l. c. v. de officiis. i. que. ubi quod summi boni in rebus: est iusticia colere: ac sua cuiusque iura servare: subditos coherere: et quod omnes igitur legibus et iusticia traditur: bene debet habere finem: ut ois bene bea...

Quod est de iuris est principium.

Finis iuris canonici est felicitas humana.

Ad idem finem tendit leges canonice et civiles.

etque vitamine. summo itaque studio iusticia dicitur esse canonice instituta obliqua: ab hoc signa dea. ut ad sagittam posita. cum maxime canones grece: latine regulas vicimus: et regula dicta est: quia recte dicitur: nec aliquid aliud sibi trahat. ut idem Aristoteli in. c. c. and. et in. c. regula. i. j. d. i. expoluit sine iuris canonice. C. Et quid autem de fine iuris civilis: respondeat eundem esse. ut Aristoteli. i. ethicorum: et Sanctus doctor: in dicta questione. c. c. art. i. qui adducit Arist. i. ethicorum ubi dicit leges esse factas: et confirmatas: felicitatis humane iusticie igitur leges reddunt: et conservant humanam felicitatem. idem sentit Sanctus doctor in questione. questione. c. c. art. i. c. q. l. c. i. art. i. et in eadem sententia fuit. et Socrates Tullius in l. i. g. off. c. de de iustione: et quod ad vitam agendam pertinet. inquit enim: leges bene beateque vivunt. Et hoc probat et antea. ut non laqueetur contra naturam. col. vi. ubi his verbis prefatur legislator. omnibus hominibus qui recte sapienter manserunt esse putamus: quod omne nobis est finis: et oratio: ut credi nobis a domino deo id est nobis subditi: bene vivat idem concipies in ante. quomodo oportet episcopos. in primis ubi eleganter profectus: ut confirmationem generis humani et idem colligitur in lege. ii. de legibus. ubi ex demonstratione summo grecorum oratore: et ex crisippo secte stoice sapientissimi moderest princeps malorum: et bonorum: et regula iustorum et iustorum. preceptis: facienda: prohibita: et non facienda: itaque reddidit ad iusticiam: et iusticiam: et ideo videtur legislator in lege. c. de legibus. qd lege. eth. tabularum bene erat humano generi profectum. et hoc in emendationibus codicis: ista prefatur legislator. cum ostendat legibus suis omnibus subditis prospicere. rursus dicit in l. j. de vete. in. eundem quod nihil tam studiosum in omnibus rebus invenitur: quam legum autoritas. que et vitiosas. et humanas res bene disponit. et quod meditata moribus: hoc tribuit leges negotio humane in autem. hoc constituto imonac. in pinctu. col. viii. hoc igitur exploratum est: leges civiles ad humanam tendere felicitatem. vnde constat eundem finem esse iuris canonici et civilis. C. Et superest et dicimus prius in principio: que cum ad eundem finem tendat oportet ut eadem sine principio igitur principium ad consequendam felicitatem humanam: est ipsa ratio. qua bonum sequitur: et iustitiam ab iusticia. et ratio regitur ab iusticia: sine id est ab humana felicitate: vnde quodcumque agendum est debet mensurari et regulari a ratione. qua bonum sequitur: et ad finem quo felices madamus. Nam in quocumque genere id quod est principium est mensura: et regula que recte tendit ad finem. destinata: et ut philosophi dicunt: primum motu esse primum principium: quo ois alii motus reguntur: a ratione morali: omnia agenda regulari debent. hoc nihil differunt a philosophis: qui ista tradunt. legibus tamen ea comprobabatur primo ex lege. i. infra. eodius est equum et bonum. et ratio iuris consistit in separa do equum ab iusticia. licet ab iusticia et tendit ad efficiendum hominem: non solum meta periturum: et unum peritionis exhortatione virtutis studiosos. ita ter. ecce vides principium legum esse bonum et equum. et est ratio: que bonum a malo discernit: que quidem ratio: que est mensura: et regula humane vitam actum: tendit ad humani generis felicitatem. hoc ipsum probatur ex lege. ii. de legibus. infra. et in. c. consuetud. d. i. j. d. i. C. Et cum consistit primum principium esse rationem: qua apparet bonum esse frequentem et a malo fugendum: et illo principio: inferuntur tres proinde conclusiones. quod unusquisque boneste vivat alterum non ledat: ius suum cuiusque tribuat. nam ad finem felicitatis generis humani: ratio satis evidenter demonstrat boneste vivendum. alterum non ledendum. ius suum cuiusque tribuendum. quis enim ignorat: quod si ab omnibus humanis hec precepta observarentur: plurimum conferant ad generis humani felicitatem: hoc ipsum probatur ex lege divina: bene enim verum in evangelio inquit. omnia quecumque vultis: ut faciat vobis homines: eadem facite illis: et dicitur in. c. i. b. j. quod ex hoc precepto pendunt leges et prophete. hec eadem comprobantur a phemio Gregoriano. ubi pascupponit hec esse precepta iurie: super quibus ius canonice est fundatum: et eadem sunt iuris civilis. vt in. l. iusticia. de iust. et iure infra: et in. c. iuris precepta de iust. et iure infra. in hac eadem sententia fuit. et Socrates. Tullius. j. off. c. de iust. inquit enim iusticie primum munus esse: cui quis nocentis: lacessitus iniuria: et preceptum est decalogi: diliges proximum ac teipsum in. c. dilecti. de maia. et obedi. hec itaque sunt principia: que ad omnes leges tribunt genus humanum ad eam felicitatem. vnde et superioribus ostendit dicitur: omnium legum ecclesie et civilium

Finis etiam legis civilis est humane vite felicitas.

Idem est finis iuris canonici et civilis.

Primum principium cum legum est ratio moralis: qua bonum sequitur: et a malo retrahitur.

Precepta iurie vt boneste innoctet et sine iniuria vitam.

omnes gentes statutum erat. vt qui caperetur accipientis fieret: & qui euaderet et ad fines suos rediret recuperaret statum pristinum quod ratio ipsa naturalis suadebat. vt in di. eta. l. postliminium. iniuria igitur ibi non refertur ad veram iusticiam cuiusq; partis: sed ad intentionem ipsius capti quod ex eo necessario constat: quia ille textus non magis loquitur in Romanis q̄ in hostibus. loquitur enim de postliminio inter populum romanum & omnes alios populos liberos regesq; moribus legibusq; constituto. Unde nō placet opinio quā refert et confirmat Jason in. l. ex hoc iure. in. colam. infra. c. vbi dicebat quod lex statuerat vt capti in bello per hostes populi Romani efficiantur serui. l. vt seruare tur. Dicis non esse statutum a le. ciuili: sed constitutionem esse iurisdictionem ab omnibus statutam. vt in. l. nostra. & in. l. hostes. et in. l. postliminium. Unde cum sit iurisdictionem et consistat ex vtraq; parte bellum gerente non videtur habere determinatam belli iusticiam. Sed cum hodie determinaretur a superioribus. vt a summo pontifice vel imperatore videtur quod iustus bellator non sibi acquirat quodcumq; capit. et ita possit saluare glosam in. c. iurisdictionem. l. di. l. in. quam repiebendebat fulgosius. & resolueret difficultates in

Defedit glo-
sam in. c. iurisdictionem. l. di.

quibus ipse et moderniores stupescunt in. l. ex hoc iure & bec sibi recensenda essent. sed in his me cogitante tabellarj & in periculosos proccasinos urgebant. ac e manibus bec extorserunt. nam commentaria legis galli et que verissimo iure sine scripsimus: et bec ipsa de iusticia et iure fateor non legitima forma edita. est enim octauo mensis partus. et fore puerperius sed diuina mens animam qualemcumq; omnibus genitum odit infecundam. nec ego aut huius vite aut future quietis quidq; certi habeo.

CSJRS.

Impressum Lugduni in edibus Joannis Woylin alias de Libuy sumpta honesti viri Vincentij de Portonarij de Tridino de Monteferrato. Anno Salutis. MD. LXXXX. xxiij. die. iij. mensis. Maij.

Registrum.

A. B. C. D. E. f. Omnes sunt quaterni/pater. G. qui est tuenio.

Quis est iustus Et creditur Justitiam et iuris interpretationem: Justitiam enim et omnium virtutum fontem non solum philosophi, sed et antiquiores poete qui ante philosophie nomen pro sapientibus habebantur summo studio inquirebant. Sed cum eam rebus humanis abesse intelligerent: sinterunt vitia hominum offensam cessasse a terra. et in celum migrasse. et cum lumine eterne rationis qua omnia constant: scintillas quasdam iusticie mensam esse: longeva quodam saturni tempora signentis aut ata tradidere: et hoc auro iusticiam conflarent. ac ea humana traderent. Nam eo tunc (ut carmine fertur). Rondum vesanos rabies maduerat enses. Nec consanguineis fuerat viscera: nis traderent. Flumina tam lactea: iam flumina nectaris ibant. Sed postquam a filio Jove fuerat pulsus Saturnus: et in Italiam verterat. Urna iobis fugiens: et regnis oculi ademptis deseruit prope terras iustissima Ergo: et Jouis in regno: celus in parte rededit. ita germanicus Cesar: et Cicero. sed ut dicit Lactantius: rededit ne in regno eius Jovis: quo ut parricida fugerat: hoc coque signata sunt: et a Cecis considerata iusticia quippe non apud Jovem: sed apud omnium rerum opiforem manet ab eoque manat in omnes. Verum si providentia dei singulis demencia: plantis: brutiis: metibusque specibus. et visibus prospicit. Et necessaria subministrat. Multo diligentius homini animalium perfectissimo qui figuram Dei animam ipsam gestat: rursus deus: ac alimentum quod est sola iusticia qua tenetur ad vitam esse non debet. Propterea exemplo Platonis qui in libro de legibus: Deum non ab re nominans aspicitur: dei patrem deum filium: eum spiritum sanctum convocabo qui ab inobediabili illo iusticie fonte mentem nostram imbuit atque inebriet.

Super Rubrica (Et sole) nihil dicere de re. Quia poeterita ad vitiosam operam et impensam expositionem conuerto.

Tri operam datur

Ter. iste fm Barto. et ante cum Jacobum de arena vsq ad. h. butus studij in quinqs partes dividitur. in prima exponit quid oportet facere volentem studere iuri. in secunda docet quid oportet. Quis in hoc ego aliter a Bartolo in inferioribus sentio. in tertia probat (et dicunt) per autoritatem celsi. in quarta ponit quid sit consequendum ex hoc studio. in quinta (et dicunt) ponit. unde sequitur hic bono. secunda ibi est autem. tertia ibi nam ut eleganter. quarta ibi cuius merito. quinta ibi iusticiam nisi. Ceterum non recipit summam. sed in diuis per notabilia expeditur.

¶ Nota primo quod ad veram cuiusque rei cognitionem necesse est quod quis sciat originem ex qua res ipsa descendit quod dupliciter potest intelligi. scilicet de origine verborum: et de origine reali cuius ratione nomina apte rebus imponuntur ut in l. de cognominibus. C. de epi. et de in. s. est et aliud insti. de doctrina. quod vtriusque constat ex textu nostro. nam verbum oportet necessarii est. et in l. de lib. cobia. et notatur in l. i. curatos. C. de in integ. resti. mi. probatur igitur in textu nostro quod ad veram rei cognitionem necesse est cognoscere unde res ipsa derivat et appellatur. Nam hic de appellatione et derivatione iuris que est a iusticia: necesse est sciamus si ius dixerit volumus.

¶ Sed contra hoc opponitur. de l. nec natales. C. de proba. et de l. non ob hoc. C. unde cog. ubi ex cognitione originis ad elicitur veritas necessaria. nec necessario concluditur. igitur originis cognitio non est necessaria ad rei veritatem. Idem ratio tionis tunc fm Dy. et Barto. glo. exponit oportet id est debet. eod. mod. dicit glo. exponendum in l. i. c. oportet. in prin. C. de bo. lib. et in l. vna s. oportet. C. de rap. virg. et conuerso verbum debet exponitur id est oportet. ut in l. i. C. de cap. et postea reuerfia. et in omnibus istis legibus casus expositiones observant et confirmant glo. afferentes verba improptie esse posita. Ego sepius dissentio ab his expositionibus: et quibus in his consiliorum sententia obtruncatur. et eos efficiunt impo polationum antea quasi illi barbari: ubi nostri doctores la sine loquantur.

¶ Considera igitur quod verbum oportet significat necessitatem congruentem: in quod rei cui addicitur. si enim lex ipsa oportet aliquid fieri exponat: id necessitate faciendum confert. ubi itaque iurisconsultus dicitur iuri operam daturum scire oportere. unde iuris nomen descendat id necessarii creditur ad iuris cognitionem. non quod in qualibet re de qua disputamus necesse sit scire originem nominis vel rei de qua disputatur: sed quia ius et iusticia descendit. et ab ea habet terminos suos. et cum ipsa semper versatur. et hoc est ratio quare necesse est cognoscere unde descendat. quia a iusticia ius appellatum est quod rursus a nostro titulo constat. nam hic titulus de iusticia iure traditur. et ista sunt adeo coniuncta ut ius sine iusticia esse non possit. ut a re ipsa video et inferri ostendamus: ergo ad cognitionem iuris et huius tituli necesse

est prius de iusticia scire. unde ius appellatum est. non tam sequitur ex hoc derivationem verbi et rei esse necessariam ad eam cognoscendam. Nam quis ad veram cognitionem et dispositionem oportet in primis scire quid sit id de quo dicitur: tamen non est necessarium scire. unde dicitur. ut sepe apud Cicronem. ut in principio. offi. et in lib. i. cap. de fundamento iusticie. et patet sepius in iure nostro. ubi a derivatione non est semper condudens argumentum. ut in l. i. ff. de acqui. her. et ibi Barto. et in l. i. de testa. et ibi Barto. quoniam ceteri sequuntur.

¶ Nec obstat text. noster. quia particulariter in iure loquitur in quo necesse est scire. Unde descendat non quia in omnibus sit necesse. Sed quia a iusticia descendit. de qua iuri operam daturam oportet habere cognitionem. Et in hoc sit fallacia.

¶ Cum tamen glo. addat alias similes expositiones ad veritas comprobationem erroribus firmat errores. et primo male videtur passim et ponit text. in l. cum oportet ubi dicitur oportet similem providentiam tam patribus quam liberis deferri. Et exponit dicit. Ego sine expositione (ut iacet) intelligo. Nam ideo imperator equis et patribus et liberis providet: quia oportet creditur similiter vni ac alteri providere. Nam secundum iusticiam equis providere oportet: ut patet in nostro text. quia ius bonum et equum est. Et ibi latine dicit. Et hoc factis probat ex eadem lege. ubi imperator quia oportet vtriusque providere disponit plura et tali ratione que necessaria sunt observanda. sicut patet in provisione omnia plene iure queruntur. ita filio queratur procietas in adiutis. itaque tali ratione necessitatem inducit.

¶ Verum obstat aliam quod ante illam legem oportet habere eandem habere providentiam. et tamen providere non erat dispositum. quod videtur inconueniens et ideo non est dicendum oportuisse. Respondeo quod oportet: quia merat illa ratio que vigebat secundum iusticiam. Ius tamen civile non procedit ad disponendum ex illa ratione. Oportet igitur secundum iusticiam quod probat. quia in hoc ipso emenda ius civile. Nam non est dicendum verbum oportet non esse scriptum secundum propriam significationem.

¶ Rursus non obstat simile iterpositio in l. vna s. oportet. de rap. vir. su. al. ubi oportet ut qui verum ducere voluerit parentes eius petat. Nam consideratione iuris civilis oportet: quia nuptie contrahi non possunt sine consensu eorum quorum sunt in potestate contrahentes. ut in l. ad ritum nuptiarum intentione iuris civilis id est necessarium. Sed de iure canonico secus est. ut in l. vniuersa. de spon. et in l. de spon. impu. lib. vi. Et notatur in c. eo. tit.

¶ Nec assere possum expositioni legis ff. C. de cap. ubi dicitur et captivi pecunia reddere pecuniam vel estimationem redemptionibus soluant. Sed cum non solum debeat sed sit necessarium glo. exponunt. dicit id est oportet. ut glo. ibi et in l. vna. C. de rap. virg. et hic. Profecto quis expositiones apponentur videntur carere intellectu: quia legum vias non videtur percipere. et primo fateamur quod verbum dicitur inducit bonitatis personam. ut in c. magis. de voto et pro redemptione. Secundo considero quod inter vniuersi iuris precepta

Juri operam daturam est iusticia sciat oportet.

In l. cum oportet. C. de bonis lib. et ubi oportet. ponitur pprie.

In l. vna C. de rap. vir. si.

In l. i. C. de cap. et post. re. ubi dicitur et gradus obferuat significationem.

In ad veras tumque in cognitione omnium scire oportet.

Verba oportet significat necessitatem rei cui addicitur obgruam.